

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МИТНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”**

Харків
2014

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МИТНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”**

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство”)

для студентів III курсу заочної форми навчання

**Харків
2014**

Завдання до практичних занять і тематика курсових робіт з навчальної дисципліни “Митне право України” (галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”, напрям підготовки 6.030401 “Правознавство”) для студентів III курсу заочної форми навчання / уклад.: М. Г. Шульга, О. Т. Зима, О. М. Соловйова. – Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2014. – 32 с.

У к л а д а ч і: М. Г. Шульга,
О. Т. Зима,
О. М. Соловйова

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 7 від 16.07.2014 р.)*

1. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇХ ВИКОНАННЯ

Практичні заняття – одна з основних форм навчання. Проведення практичних занять із навчальної дисципліни “Митне право України” має сприяти більш глибокому засвоєнню головних і найбільш важливих тем, набуттю вмінь виявляти тенденції, пов’язані з демократизацією суспільства й економічних реформ, нових ринкових відносин, інтегруванням України до світової економіки, а також формуванню практичних навичок роботи з нормативним матеріалом, спеціальною юридичною літературою, проведенню юридичного аналізу пропонованих обставин.

Під час вивчення дисципліни студенти мають опанувати основні категорії митного права, навчитися тлумачити конкретний зміст норм митного права та правильно їх застосовувати, знати джерела митного права та їх структуру, принципи виключної юрисдикції України на її митній території, виключну компетенцію митних органів України щодо здійснення митної справи, загальноприйняті в міжнародних відносинах системи класифікації та кодування товарів, специфічні митно-правові терміни, порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення і валюти через митний кордон, порядок притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил.

До практичних занять кожен студент має самостійно підготувати письмові відповіді. Вирішуючи окреме завдання, слід чітко визначити, на яке питання воно розраховане, які спірні правовідносини потребують з’ясування, якими правовими нормами вони регулюються, проаналізувати зміст норм, щоб надати пояснення щодо правильного їх застосування, а також сформулювати висновок.

На практичних заняттях перевіряється ступінь засвоєння студентами теорії митного права з відповідних питань, положень законодавства, а також вміння застосовувати на практиці. Обговорення питань відбувається у формі дискусії.

Відвідування практичних занять є обов’язковим. Сту-

дент, який не з'явився на практичні заняття або одержав за результатами занять незадовільну оцінку, допускається до складання заліку лише після відпрацювання практичних занять.

Зважаючи на численність нормативно-правових актів, що регламентують відносини в митній сфері, при вивченні навчальної дисципліни “Митне право України” студентам пропонується використовувати інформаційний Інтернет - сайт: zakon.rada.gov.ua.

Т е м а 1. Переміщення та пропуск через митний кордон України товарів, транспортних засобів комерційного призначення, валюти. Митні режими

П л а н

1. Загальні положення щодо умов та порядку переміщення і пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.
2. Митні режими.
3. Пропуск та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами. Переміщення валюти через митний кордон.

Завдання

1. Підприємець Григоренко, зареєстрований як суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, власним транспортним засобом завозив на митну територію України лакофарбові товари виробництва Польщі. На початку митного оформлення він надав у пункті пропуску товар і усі необхідні документи, оформив декларацію. Однак через те, що посадова особа митного органу ретельно оглядала товар, вимагаючи розпакувати його, а також застосовувала при цьому технічні засоби митного контролю, Григоренко, побоюючись виявлення в одній із валіз незадекларованих канцелярських виробів, заявив, що він не бажає прохо-

дити митне оформлення й має намір повернутися на митну територію Польщі.

Інспектор митниці заперечив і додав, що переміщення через митний кордон України товарів, які належали Григоренку, було вже розпочато, й згідно з вимогами Митного кодексу України необхідно закінчити митне оформлення зі сплатою всіх належних митних платежів.

Григоренко не погодився, стверджуючи, що він ще не перетнув митного кордону, а тому може сам вирішувати, чи в'їжджати йому в Україну.

На знання якого кола питань розраховане це завдання? Як треба розуміти термін “перетин митного кордону”? Яким чином може бути вирішена спірна ситуація?

2. Благодійна організація вперше отримала від іноземного донора вантаж гуманітарної допомоги (одяг і взуття), після чого письмово звернулася на митницю з проханням про допомогу щодо декларування цього вантажу у зв'язку з тим, що в організації немає працівника, який може здійснити декларування вантажу, та відсутні кошти, щоб укласти договір на декларування зі спеціалізованим підприємством.

На знання якого кола питань розраховане дане завдання? Визначте організації, що мають декларувати гуманітарні вантажі. На яких умовах здійснюється таке декларування? Назвіть види контролю та умови їх проведення для гуманітарних вантажів.

3. ТОВ “Спїрит” звернулося до начальника митниці із заявою про включення до Реєстру товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, їх торговельної марки “Славїя”. Начальник митниці у відповіді ТОВ зазначив, що законодавством не передбачено реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності в митних органах.

Проаналізуйте дії ТОВ та відмову начальника митниці. Яким є порядок реєстрації у митних органах товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності?

4. Громадянин України Устименко отримав у Польщі в спадщину автомобіль 1990 р. випуску і житловий будинок. Продавши будинок, Устименко на виручені гроші придбав ще один автомобіль. На прикордонній митниці Устименко пред'явив 2 автомобілі і 12 000 доларів США як залишок від проданого будинку.

На знання якого кола питань розраховане дане завдання? Які повинні бути дії в даному випадку щодо пропуску автомобілів та валюти на митну територію України?

5. Громадянин України Цапенко при виїзді у приватних справах пред'являє на митний контроль: 5 золотих виробів особистого користування, серед яких старовинний кишеньковий годинник у золотому корпусі, 2 золотих персні без клейма державної проби; кавовий порцеляновий сервіз; 6 000 доларів США. Крім того, Цапенко пред'являє виїзну декларацію дворічної давності на 2 000 доларів США.

На знання яких питань розраховане дане завдання? Що і на яких умовах може бути пропущено?

6. Із Польщі на адресу ТОВ “Корунд” прибуло 15 т цибулі. Цибулю записали в накладній як суху приправу, що переправляється в непридатному для перевезення контейнері. За час перевезення цибуля зіпсувалася й представник ТОВ “Корунд” відмовився від товару.

На знання якого кола питань розраховане дане завдання? Чи були у ТОВ “Корунд” підстави для відмови від товару? Якими є правові наслідки відмови? За яким митним режимом може бути задекларовано товар? За чий рахунок у цьому випадку знищується товар та проводяться інші необхідні організаційні заходи?

7. Під час проведення інвентаризації на митному ліцензійному складі митницею виявлено недостачу товарів: двох пилососів та велосипеда, що за складськими документами тут зберігалися. Крім того, виявлено товари, які підлягають вивезенню

за межі України в режимі “експорт”, що зберігалися понад 12 місяців.

На знання якого кола питань розраховане дане завдання? Якими мають бути дії митниці? Визначте строки зберігання товарів у режимі “митний склад”.

Т е м а 2. Порушення митних правил і відповідальність за них

П л а н

1. Порушення митних правил.
2. Відповідальність за порушення митних правил.
3. Види адміністративних стягнень за порушення митних правил.
4. Проведення у справах про порушення митних правил.

Завдання

1. На адресу ТОВ “Агро-Овен”, Україна, Дніпропетровська обл., Магдалинівський р-н, с. Оленівка, 06.02.2012 р. від “Leticia limited Birpin” (Британські острови) та від “Aryt food for krips comp.” (Бельгія) згідно з попередньою декларацією № 11000/ 2/30920 автомобільним транспортом надійшов вантаж – хребти курячі морожені вагою 20 000 кг загальною вартістю 27 660 грн. Під час здійснення митного контролю вантажу, який знаходився під митним контролем на митному ліцензійному складі, було встановлено пошкодження пломб митного забезпечення, накладеного інспектором Дніпровської митниці, а саме пломби № 110/024. Представник ТОВ “Агро-Овен” Рудко пояснив, що такі дії були вимушеними в зв’язку з недопущенням простою автомобіля.

Чи було в даному випадку порушення митних правил? Якщо так, хто в даному випадку буде нести відповідальність за порушення митних правил?

2. ТОВ “Мрія” 04.02.2011 р. оформило ВМД типу 31 АТЗ на вивезення за межі митної території України т/з (напівпричіп) під зобов’язання про надання документів, необхідних для здійснення митного контролю в строк до 04.01.12 р. Станом на 18.02.12 р. вказаний вище т/з та документи в митний орган надані не були. За поясненнями керівника ТОВ “Мрія”, документи на вищезазначений т/з (напівпричіп) не були надані у зв’язку з тим, що напівпричіп було продано.

Чи вбачаються в діях ТОВ “Мрія” ознаки порушення митних правил?

3. Громадянин України Борисенко згідно з попереднім повідомленням (ПП) №11000/2/181133 від 26.02.12 р. дав зобов’язання доставити в Харківську обласну митницю вантаж – двокольорову офсетну машину в кількості 1 шт. вартістю 73 800 грн. У ході митного контролю інспектором ХОМ було встановлено, що згідно з відміткою на ПП № 11000/2/181133 вантаж знаходився під митним контролем, на нього було накладено митне забезпечення, а саме пломба № 100/136 Яготинської митниці. При митному огляді встановлено, що вантаж наявний в повному обсязі, але пломба № 100/136 відсутня. Борисенко пояснив, що під час слідування до м. Харкова невідома особа під час руху автомобіля зірвала митне забезпечення та пошкодила замок.

Чи є в діях Борисенка ознаки порушення митних правил?

4. При здійсненні митного контролю вантажного потягу № 2251, який був відправлений з Росії до Молдови, на станції “Зернова” 17.03.2012 р. о 10 год 30 хв представником підприємства-відправника було надано працівникам митниці товарно-транспортну накладну на 1000 місць будівельних матеріалів та договір на їх купівлю підприємством-одержувачем. При перевірці вагону, де мали знаходитися будівельні матеріали, встановлено наявність дизельного пального 10 000 л та кам’яного вугілля 8 000 кг.

Дайте юридичну оцінку ситуації. Визначте, які дії має вчинити інспектор митного органу. Вартість дизельного палива на день здійснення митного контролю становила 9 грн 85 к.

за літр (інформація із сайта: <http://minfin.com.ua>), вартість кам'яного вугілля – 2 грн за 1 кг.

5. При проведенні митного контролю потягу “Київ-Софія” громадянин України Ананьєв, ні усно, ні письмово не заявив про наявність у нього будь-якої валюти. Це здалося інспектору підозрілим, а оскільки часу до відправлення потягу не залишилося, то він здійснив адміністративне затримання Ананьєва. Після цього отримав по телефону дозвіл заступника начальника митниці на проведення особистого огляду, під час якого у Ананьєва було виявлено 10 000 доларів США.

Як слід кваліфікувати дії інспектора і Ананьєва? Дайте юридичну оцінку ситуації з посиланням на відповідні норми чинного законодавства.

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Митний кодекс України від 13.03.2012 р. // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175 (із змін. та допов.).

Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників товарів, що переміщуються ними: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 451 // Там же. – 2012. – № 40. – Ст. 1546.

Про внесення зміни до Інструкції про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України: постанова Нацбанку України від 25.07.2012 р. № 312 // Там же. – 2012. – № 64. – Ст. 2625.

Про Державну фіскальну службу: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 236 // Уряд. кур'єр. – 2014. – № 120. – С.12.

Про затвердження переліку пунктів пропуску через державний кордон, в яких здійснюється переміщення товарів через митний кордон України: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 435 // Офіц. вісн. України. – 2012. –

№ 40. – Ст. 1530.

Про затвердження переліку товарів, вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається: постанова Кабінету Міністрів України від 28.05.2012 р. № 468 // Там же. – 2012. – № 41. – Ст. 1579.

Про затвердження переліку товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 436 // Там же. – 2012. – № 40. – Ст. 1531.

Про затвердження Порядку справляння митних платежів при ввезенні на митну територію України товарів громадянами: наказ Міністерства фінансів України від 22.05.2012 р. № 581 // Там же. – 2012. – № 56. – Ст. 2268.

Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України лікарських засобів та спеціального дитячого харчування: постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 р. № 458 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 40. – Ст. 1552.

Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України харчових продуктів для власного споживання: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 434 // Там же. – 2012. – № 40. – Ст. 1529.

Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України: інструкція, затв. постановою Правління Нацбанку України від 27.05.2008 р. № 148 // Там же. – 2008. – № 43. – Ст. 1430 (із змін.).

Про порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України громадянами дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів з них, а також культурних цінностей з метою відчуження: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 448 // Там же. – 2012. – № 40. – Ст. 1543.

Митне право України: навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Ченцова та Д. В. Приймаченка. – 2-ге вид. – К.: Істина, 2008. – 328 с.

Сандровский К. К. Международное таможенное право / К. К. Сандровский. – Киев: Знание, 2000. – 461 с.

Шульга М. Г. Митне право України: навч. посіб. / М. Г. Шульга. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2005 – 100 с.

2. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

Курсова робота – досить важлива форма самостійного дослідження, що сприяє якнайглибшому вивченню студентом відповідної теми. Підготовка до її виконання повинна починатися з опрацювання рекомендованої літератури, інших публікацій з питань, що розглядаються.

Курсова робота виконується і захищається по одній із запропонованих тем (за вибором студента) з урахуванням таких основних вимог.

Головну увагу належить зосередити на теоретичних і практичних питаннях з метою розробки власних рекомендацій щодо їх вирішення. Неприпустимим є написання курсової роботи на основі застарілих фактичних даних і скасованих нормативних актів. Потрібно повністю розкрити обрану тему, висвітлити кожне питання плану. Виклад має бути послідовним, логічним, з розмежуванням на питання. Роботу треба писати власноруч, грамотно, акуратно, розбірливим почерком. У ній слід зазначити тему, план, прізвище, ім'я та по батькові виконавця, факультет, курс, групу, сторінки з полями пронумерувати. Вказати кожне джерело, що використовувалося. На наведені цитати, цифри слід робити посилання. Список використаної літератури, нормативних та інших матеріалів складається у відповідній послідовності та розміщується наприкінці роботи. Під списком студент має позначити дату виконання і особисто підписати. Робота повинна відповідати вимогам, встановленим у Положенні про порядок підготовки, подання, обліку, захисту та зберігання курсових робіт (затверджено наказом ректора Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого № 70-с від 14 лютого 2013 р.).

До усіх тем курсових робіт доцільно використовувати такий список літератури:

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України, 1996. – № 30. – Ст. 141.

Митний кодекс України від 13.03.2012 р. // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175 (із змін. та допов.).

Про Державну фіскальну службу: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 236 // Уряд. кур'єр. – 2014. – № 120. – С.12.

Митне право України: навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Ченцова та Д. В. Приймаченка. – 2-ге вид. – К.: Істина, 2008. – 328 с.

Т е м а 1. Митна справа і митна політика України та їх правове забезпечення

П л а н

1. Митна справа як складова зовнішньоекономічної і зовнішньополітичної діяльності України.
2. Митна політика. Принципи митного регулювання.
3. Органи виконавчої влади, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері державної митної служби.

Розкриваючи дану тему, першочергово необхідно з'ясувати і розкрити поняття “митна справа” та “митна політика”, виявити їх спільні риси. Поряд із загальною характеристикою митної справи важливо визначити терміни: “митна територія”, “митний кордон”, “митне законодавство”.

При відповіді на друге питання студенту належить викласти матеріал щодо мети, завдань та характеру митної політики України, а також її співвідношення з митним законодавством. Зокрема, потрібно проілюструвати спрямованість цієї політики на реалізацію і захист внутрішніх та зовнішньоекономічних інтересів, щоб досягти здійснення політичних, соціально-економічних перетворень за умов формування та розвитку ринкових відносин.

Підкреслюючи роль держави у керівництві митною справою, у третьому питанні рекомендуємо охарактеризувати структуру та організацію діяльності органів виконавчої влади, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері державної митної служби України. Слід виявити їх функціональну та організаційну спільність, єдність цілей та завдань, взаємодію зі

службою охорони державного кордону та правоохоронними органами.

Характеристика чинного законодавства, що регулює митну справу в Україні, визначення його статусу, зважаючи на різноманітні чинники та умови (політичні, економічні, соціальні та ін.), – важлива частина курсової роботи.

Список нормативно-правових актів та літератури

Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 33 (із змін. та допов.).

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09.12.2010 р. // Там же. – 2010. – № 94. – Ст. 3334.

Про утворення Державної фіскальної служби України: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 160 // Там же. – 2014. – № 46. – Ст. 1213.

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. // Там же. – 2011. – № 27. – Ст. 1123.

Адміністративне право: підруч. / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – Х.: Право, 2012. – 656 с.

Бенсман О. О. “Електронна митниця” – головний механізм забезпечення митної безпеки держави / О. О. Бенсман // Митна справа. – 2007. – № 2. – С. 19-26.

Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: підруч. / О. П. Гребельник. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 696 с.

Додин Е. В. Функции и формы деятельности таможенных органов / Е. В. Додин // Митна справа. – 2003. – № 5. – С. 7-22.

Ківалов С. В. Митна політика України: підруч. // С. В. Ківалов, Б. А. Кормич. – О.: Юрид. л-ра, 2001. – 256 с.

Ківалов С. В. На захисті національних інтересів держави / С. В. Ківалов // Митна справа. – 2007. – № 3. – С. 3-6.

Мазур А. В. Система митних органів України // А. В. Мазур // Пробл. законності. – 2000. – № 43. – С. 102-108.

Митний кодекс України: наук.-практ. комент. // А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний, Р. А. Калюжний та ін. – К.: Всеукр. асоц. вид. “Правова єдність”, 2008. – 757 с.

Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: моногр. / Д. В. Приймаченко. – Д.: АМСУ, 2006. – 332 с.

Шульга М. Г. Закони України в системі джерел митного права / М. Г. Шульга // Право та управління: електронне наукове фахове видання. – Ірпінь: Нац. ун-т держ. податкової служби України, 2011. – № 2. – С. 435-441. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/prtup/2011_2/pdf/11smgdmp.pdf

Шульга М. Г. Митне право України: навч. посіб. / М. Г. Шульга. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2005. – 100 с.

Т е м а 2. Організація здійснення митного контролю

П л а н

1. Поняття, мета, форми та методи митного контролю.
2. Зони митного контролю.
3. Права митних органів щодо здійснення митного контролю. Особливі процедури митного контролю.

Відповідаючи на перше питання, слід розкрити мету митного контролю, його форми та методи, особливості. При цьому треба зважати, що митні органи самостійно визначають форми та обсяги контролю, які мають бути достатніми для забезпечення дотримання приписів актів законодавства України та положень міжнародних угод. Необхідно показати, як встановлюються: термін знаходження товарів і транспортних засобів під митним контролем (початок та завершення), строки їх пред'явлення митним органам, а також документи і відомості,

що зобов'язані представляти митним органам особи, які переміщують товари і транспортні засоби.

При розгляді другого питання студент повинен зазначити, де створюються зони митного контролю, хто приймає рішення про це і визначає конкретні місця їх розташування, забезпечує законність та правопорядок у цих зонах; яка встановлена відповідальність за порушення режиму зони митного контролю.

Відповідаючи на третє питання, необхідно розкрити повноваження митних органів України щодо здійснення митного контролю, застосування примусових заходів до його порушників, приділити увагу такій винятковій формі митного контролю, як особистий огляд, акцентуючи при цьому, що згідно з міжнародно-правовими актами по правах людини і Конституцією України особиста недоторканність людини є невід'ємним правом кожного. Необхідно приділити увагу можливості використання технічних та спеціальних засобів для здійснення митного контролю.

Обов'язково слід висвітлити матеріал стосовно звільнення від окремих форм митного контролю та звільнення від митного огляду. Належить дати характеристику спрощеному митному контролю, який застосовується в спеціально обладнаних зонах (коридорах). Слід зважити на те, що розрізняють митний контроль товарів і транспортних засобів. Митний контроль товарів дає змогу розрізняти контроль імпорتنих (що ввозяться), експортних (що вивозяться) та транзитних товарів. Митний контроль транспортних засобів залежно від їх виду поділяється на контроль морських, річкових суден, залізничного транспорту, автотранспортних засобів, повітряних суден.

Список нормативно-правових актів та літератури

Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України: постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 р. № 1031 // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 78. – Ст. 2883.

Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київська Конвенція) від 18.05.1973 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643

Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників товарів, що переміщуються ними: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 451 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 40. – Ст. 1546.

Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.2012 р. № 597 // Там же. – 2012. – № 45. – Ст.1792.

Про затвердження переліку товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом здійснюється за умови обов'язкового надання митним органам забезпечення сплати митних платежів: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 461 // Там же. – 2012. – № 40. – Ст. 1554.

Про затвердження Порядку відшкодування витрат, пов'язаних із залученням митними органами спеціалістів та експертів для участі в здійсненні митного контролю, та у справі про порушення митних правил: постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 р. № 574 // Там же. – 2003. – № 17. – Ст. 767.

Про затвердження Порядку інформаційного обміну між митними та іншими державними органами за допомогою електронних засобів передачі інформації: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 463 // Там же. – 2012. – № 41. – 1575.

Про затвердження Порядку створення зон митного контролю: наказ Міністерства фінансів України від 25.05.2012 р. № 583 // Там же. – 2012. – № 56. – Ст. 2270.

Про Порядок здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України: постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 р. № 1030 // Там же. – 2011. – № 78. – Ст. 2882.

Митна справа: словник-довідник. – Х.: Кн. рекламне агенство “РА”, 2000. – 320 с.

Семенко М. М. Автоматизована система аналізу й керування митними ризиками – діючий інструмент підвищення ефективності митного контролю в Україні / М. М. Семенко // Митна безпека. – 2010. – № 1. – Серія “Право”. – С. 34-35.

Терещенко С. С. Правова основа формування системи аналізу ризиків як інструменту вдосконалення технології здійснення митних процедур / С. С. Терещенко, С. В. Галько // Там же. – 2010. – № 2. – Серія “Право”. – С. 26-36.

Шульга М. Г. Нетарифні заходи регулювання у зовнішньоекономічних відносинах / М. Г. Шульга // Пробл. законності. – 2011. – Вип. 117. – С. 106-114.

Т е м а 3. Митне оформлення

П л а н

1. Мета, місце і термін здійснення митного оформлення.
2. Декларування товарів і транспортних засобів.
3. Декларанти.

Розкриваючи перше питання, слід навести дефініцію поняття “митне оформлення”, розкрити його значення, з’ясувати порядок (початок і закінчення). Треба звернути увагу на обов’язки митного органу щодо роз’яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення.

Відповідь на друге питання передбачає, що студент повинен указати, в яких випадках підлягають декларуванню товари і транспортні засоби, від чого залежить форма декларування, які відомості і коли подаються в митні органи, хто має право здійснювати декларування, який встановлено загальний порядок декларування товарів та інших предметів.

Висвітлюючи третє питання, доцільно зазначити, хто має право виступати декларантами, вказати обов’язки, права та відповідальність декларанта і уповноваженої ним особи.

Список нормативно-правових актів та літератури

Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київська Конвенція) від 18.05.1973 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643

Положення про митні декларації: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 450 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 40. – Ст. 1545.

Про затвердження переліку пунктів пропуску через державний кордон, в яких здійснюється переміщення товарів через митний кордон України: постанова Кабінету Міністрів України № 435 від 21.05.2012 р. // Там же. – 2012. – № 40. – Ст. 1530.

Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності: наказ Міністерства фінансів України від 28.05.2012 р. № 614 // Там же. – 2012. – № 52. – Ст. 1206.

Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа: наказ Міністерства фінансів України від 31.08.2012 р. № 651 // Там же. – 2012. – № 64. – Ст. 2629.

Про затвердження Порядку справляння митних платежів при ввезенні на митну територію України товарів громадянами: наказ Міністерства фінансів України від 22.05.2012 р. № 581 // Там же. – 2012. – № 56. – Ст. 2268.

Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа: наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 631 // Там же. – 2012. – № 64. – Ст. 2627.

Про затвердження форми декларації митної вартості та правил її заповнення: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.2012 р. № 599 // Там же. – 2012. – № 52. – Ст. 2104.

Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377 (із змін. та допов.).

Про Концепцію інтегрування системоутворюючих компонентів технічних та спеціальних засобів митного контролю з автоматизованою системою митного оформлення Держмитслужби України: наказ Державної митної служби України від 28.03.2012 р. № 191 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/index>

Про участь України у Митній конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП 1975 р.): Закон України від 15.07.1994. р. // Офіц. вісн. України. – 1994. – № 33. – Ст. 307.

Дьомін Ю. М. Поняття та місце митного контролю в системі функцій Української держави / Ю. М. Дьомін // Право України. – 2003. – № 8. – С. 40-44.

Ківалов С. В. Митна політика України: підруч. // С. В. Ківалов, Б. А. Кормич. – О.: Юрид. л-ра, 2001. – 256 с.

Коментар до Митного кодексу України // за ред. П. В. Пашка, М. М. Каленського. – К.: Юстініан, 2004. – 736 с.

Митна справа: словник-довідник. – Х.: Кн. рекламне агентство “РА”, 2000. – 320 с.

Митний кодекс України: наук.-практ. комент. / А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний, Р. А. Калюжний та ін. – К.: Всеукр. асоц. вид. “Правова єдність”, 2008. – 757с.

Сандровский К. К. Международное таможенное право: учебник / К. К. Сандровский. – К.: Тов. “Знання”, КОО, 2000. – 461 с.

Сандровский К. К. Таможенное право в Украине: учебное пособие для студентов юрид. вузов и факультетов / К. К. Сандровский. – К.: Вентури, 2000. – 208 с.

Цаліна Д. С. Порядок митного оформлення товарів при їх переміщенні через митний кордон України: моногр. // Д. С. Цаліна. – Х.: Факт, 2010. – 176 с.

Шульга М. Г. Митне право України: навч. посіб. // М. Г. Шульга. – Х.: Нац. юрид. акад. України, – 2005. – 100 с.

Шульга М. Г. Правовий механізм митного оформлення переміщення товарів [Електрон. ресурс] / М. Г. Шульга. – Режим доступу: http://nauka.juracademy.kharkov.ua/download/el_zbirmik/1.2013/Shulga.pdf

Тема 4. Переміщення та пропуск через митний кордон України товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Митні режими

П л а н

1. Основні принципи переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

2. Митний режим щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

3. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами.

При відповіді на перше питання потрібно визначити правові основи переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, окреслити основні принципи переміщення та розкрити їх зміст. Також необхідно з'ясувати встановлені чинним законодавством України заборони та обмеження щодо переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України.

Розкриваючи друге питання, слід мати на увазі, що переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України відбувається згідно з митними режимами. З огляду на це треба визначити їх поняття, зміст та види, передбачені чинним митним законодавством, а також охарактеризувати основні умови їх застосування.

Висвітлюючи третє питання, необхідно розглянути умови ввезення, вивезення (пересилання) громадянами товарів.

Список нормативно-правових актів та літератури

Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників товарів, що переміщуються ними: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 451 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 40. – Ст. 1546.

Про внесення зміни до Інструкції про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України: постанова Нацбанку України від 25.07.2012 р. № 312 // Там же. – 2012. – № 64. – Ст. 2625.

Про затвердження переліку пунктів пропуску через державний кордон, в яких здійснюється переміщення товарів через митний кордон України: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 435 // Там же. – 2012. – № 40. – Ст. 1530.

Про затвердження переліку товарів, вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається: постанова Кабінету Міністрів України від 18.05.2012 р. № 468 // Там же. – 2012. – № 41. – Ст. 1579.

Про затвердження переліку товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 436 // Там же. – 2012. – № 40. – Ст. 1531.

Про затвердження Порядку справляння митних платежів при ввезенні на митну територію України товарів громадянами: наказ Міністерства фінансів України від 22.05.2012 р. № 581 // Там же. – 2012. – № 56. – Ст. 2268.

Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України лікарських засобів та спеціального дитячого харчування: постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 р. № 458 // Там же. – 2012. – № 40. – Ст. 1552.

Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України харчових продуктів для власного споживання: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 434 // Там же. – 2012. – № 40. – Ст. 1529.

Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України: інструкція, затв. постановою Правління Нацбанку України від 27.05.2008 р. № 148 // Офіц. вісн. України. – 2008. – № 43. – Ст. 1430 (із змін. та допов.).

Про порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України громадянами дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів з них, а також культурних цінностей з метою відчуження: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 448 // Там же. – 2012. – № 40. – Ст. 1543.

Про порядок здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення: постанова Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 р. № 1807 // Там же. – 2003. – № 48. – Ст. 2506.

Про транзит вантажів: Закон України від 20.10.1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 446.

Митний кодекс України: наук.-практ. комент. / А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний, Р. А. Калюжний та ін. – К. : Всеукр. асоц. видавців “Правова єдність”, 2008. – 757 с.

Нападистий О. Г. Митний режим в Україні та його види / О. Г. Нападистий // Право України. – 2000. – № 7. – С. 70-73.

Шульга М. Г. Митне право України: навч. посіб. / М. Г. Шульга. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2005. – 100 с.

Шульга М. Г. Митний режим: основи правового регулювання / М. Г. Шульга // Вісн. Нац. ун-ту “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”. Серія: Економічна теорія та право. – 2013. – № 4. – С.

Шульга М. Г. Переміщення і пропуск товарів через митний кордон України / М. Г. Шульга. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: // http://www.nbu.gov.ua/e-journals/prtup/2011_2/pdf/11smgdm.pdf

Тема 5. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил

П л а н

1. Поняття за загальна характеристика порушення митних правил як одного з видів адміністративних правопорушень. Види адміністративних стягнень.
2. Види порушень митних правил.
3. Провадження у справах про порушення митних правил.

Розкриваючи перше питання, необхідно визначити поняття “порушення митних правил як один із видів адміністративних правопорушень”, а також його склад. Потрібно розглянути види стягнень, передбачені чинним митним законодавством України за порушення митних правил, а також надана характеристика окремим їх видам. При цьому доцільно звернути увагу на особливості застосування конфіскації як виду стягнення за порушення митних правил.

При висвітленні другого питання повинна бути надана класифікація порушень митних правил відповідно до чинного законодавства України та характеристика окремих їх видів.

Розглядаючи останнє питання, необхідно враховувати, що провадження у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до положень Митного кодексу України, а в частині, що не регулюється ним, – відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення. З огляду на це слід розкрити наступні аспекти даного питання: порядок складання протоколу; порядок застосування заходів забезпечення провадження у справі про порушення митних правил (адміністративного затримання, опитування осіб, витребування документів, проведення митних обстежень, вилучення предметів та документів тощо); підвідомчість справ про порушення митних правил; місце та строк розгляду справи; строки накладення адміністративних стягнень; види постанов митних органів України та їх зміст; порядок оскарження постанов митних органів про накладення адміністративного стягнення.

Список нормативно-правових актів та літератури

Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10

Про затвердження Типової мирової угоди про припинення провадження у справі про порушення митних правил: наказ Міністерства фінансів України від 28.05.2012 р. № 607 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0985_12

Адміністративне право: підруч. / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – Х.: Право, 2012. – 656 с.

Митний кодекс України: наук.-практ. комент. / А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний, Р. А. Калюжний та ін. – К.: Всеукр. асоц. видавців “Правова єдність”, 2008. – 757 с.

Шульга М. Г. Митне право України: навч. посіб. / М. Г. Шульга. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2005. – 100 с.

3. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Поняття та предмет митного права.
2. Система митного права.
3. Джерела митного права.
4. Поняття “митні правовідносини”.
5. Поняття та структура митно-правової норми.
6. Митний кордон та митна територія.
7. Державна митна справа в Україні.
8. Принципи здійснення державної митної справи.
9. Державна політика у сфері митної справи.
10. Митна служба України. Структура та організація діяльності.
11. Служба в митних органах України.
12. Загальні положення про митний контроль.
13. Організація митного контролю.
14. Форми митного контролю.
15. Особистий огляд як виняткова форма митного контролю.
16. Режим зони митного контролю.
17. Здійснення митного контролю.
18. Перевезення, зберігання і розпорядження товарами, що знаходяться під митним контролем.
19. Звільнення від митного контролю.
20. Система управління ризиками.
21. Види митних режимів. Вибір та зміна митного режиму.
22. Митний режим імпорту.
23. Митний режим реімпорту.
24. Митний режим експорту.
25. Митний режим реекспорту.
26. Митний режим транзиту товарів.
27. Митний режим тимчасового ввезення товарів.
28. Митний режим тимчасового вивезення товарів.
29. Митний режим митного складу.
30. Митний режим безмитної торгівлі.
31. Митний режим вільної митної зони.

32. Митний режим переробки на митній території.
33. Митний режим переробки за межами митної території.
34. Митний режим знищення або руйнування.
35. Митний режим відмови на користь держави.
36. Основні принципи переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.
37. Засоби і способи переміщення товарів. Заборона щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України.
38. Пункти пропуску через державний кордон.
39. Обмеження щодо переміщення окремих товарів і предметів через митний кордон України.
40. Ввезення на митну територію України громадянами харчових продуктів.
41. Умови тимчасового ввезення товарів на митну територію України громадянами.
42. Умови ввезення з метою транзиту товарів на митну територію України громадянами.
43. Особливості тимчасового ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування на митну територію України.
44. Особливості ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування з метою транзиту через митну територію України.
45. Пропуск та оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України дипломатичними представництвами іноземних держав в Україні.
46. Переміщення через митний кордон України дипломатичної пошти та консульської валізи.
47. Види діяльності, контроль за провадженням яких здійснюється митними органами.
48. Митна статистика.
49. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності.
50. Переміщення товарів через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях.
51. Ввезення і вивезення культурних цінностей через митний кордон України.

52. Переміщення валюти через митний кордон України.
53. Пропуск та оподаткування товарів, що вивозяться (пересилаються) громадянами за межі митної території України.
54. Пропуск та оподаткування товарів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України.
55. Ввезення на митну територію України громадянами алкогольних напоїв та тютюнових виробів.
56. Особливості переміщення через митний кордон товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності.
57. Заходи гарантування доставки товарів, що перебувають під митним контролем.
58. Державний експортний контроль.
59. Загальні положення про митне оформлення.
60. Мета митного оформлення.
61. Порядок митного оформлення.
62. Декларування товарів.
63. Форми і місце декларування.
64. Декларанти.
65. Митна брокерська діяльність.
66. Правові основи митно-тарифного регулювання.
67. Мито та його види.
68. Види ставок мита.
69. Митна вартість товарів. Методи визначення митної вартості товарів.
70. Країна походження товарів.
71. Звільнення від оподаткування митом.
72. Тарифні пільги (тарифні преференції).
73. Правовий статус уповноваженого економічного оператора.
74. Нетарифне регулювання переміщення товарів через митний кордон.
75. Порушення митних правил і відповідальність за них.
76. Види адміністративних стягнень за порушення митних правил.
77. Види порушень митних правил.
78. Проведення у справах про порушення митних правил.

79. Оскарження постанов у справах про порушення митних правил.

80. Компроміс у справі про порушення митних правил.

81. Оскарження неправомірних дій митних органів України та їх службових осіб.

82. Виконання постанови про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил.

83. Попередження як стягнення за порушення митних правил.

84. Штраф як стягнення за порушення митних правил.

85. Конфіскація як стягнення за порушення митних правил.

86. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.

87. Строки накладення адміністративних стягнень.

88. Органи, уповноважені розглядати справи про порушення митних правил.

89. Місце та строки розгляду справи про порушення митних правил.

90. Правове становище осіб, які беруть участь у провадженні про порушення митних правил.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України, 1996. – № 30. – Ст. 141.

Митний кодекс України від 13.03.2012 р. // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175 (із змін. та допов.).

Положення про Державну митну службу України: Указ Президента України від 12.05.2011 р. № 582/2011 // Там же. – 2011. – № 37. – Ст. 1514.

Про Державну фіскальну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 236 // Там же. – 2014. – № 55. – Ст. 1507.

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09.12.2010 р. // Там же. – 2010. – № 94. – Ст. 3334.

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. // Там же. – 2011. – № 27. – Ст. 1123.

Адміністративне право : підруч. / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – Х.: Право, 2012. – 656 с.

Бенсман О. О. “Електронна митниця” – головний механізм забезпечення митної безпеки держави / О. О. Бенсман // Митна справа. – 2007. – № 2. – С. 19-26.

Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: підруч. / О. П. Гребельник. – К.: Центр навч. л-ри, 2005. – 696 с.

Додин Е. В. Функции и формы деятельности таможенных органов / Е. В. Додин // Митна справа. – 2003. – № 5. – С. 7-22.

Ківалов С. В. Митна політика України: підруч. / С. В. Ківалов, Б. А. Кормич. – О.: Юрид. л-ра, 2001. – 256 с.

Ківалов С. В. На захисті національних інтересів держави / С. В. Ківалов // Митна справа. – 2007. – № 3. – С. 3-6.

Мазур А. В. Система митних органів України / А. В. Мазур // Пробл. законності. – 2000. – № 43. – С. 102-108.

Митне право України: навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Ченцова та Д. В. Приймаченка. – 2-ге вид. – К.: Істина, 2008. – 328 с.

Митний кодекс України: наук.-практ. комент. / А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний, Р. А. Калюжний та ін. – К.: Всеукр. асоц. видавців “Правова єдність”, 2008. – 757 с.

Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: моногр. / Д. В. Приймаченко. – Д.: АМСУ, 2006. – 332 с.

Цаліна Д.С. Порядок митного оформлення товарів при їх переміщенні через митний кордон України: моногр. / Д. С. Цаліна. – Х.: Факт, 2010. – 176 с.

Шульга М. Г. Митне право України: навч. посіб. / М. Г. Шульга. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2005. – 100 с.

ЗМІСТ

1. Завдання до практичних занять, рекомендації щодо їх виконання.....	3
2. Тематика курсових робіт та методичні рекомендації до їх виконання.....	11
3. Питання для підготовки до іспиту.....	25
4. Список рекомендованої літератури.....	29

Навчальне видання

Електронне видання

**ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МИТНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”**

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство”)

для студентів III курсу заочної форми навчання

У к л а д а ч і: ШУЛЬГА Марія Герасимівна,
ЗИМА Олександр Тарасович,
СОЛОВЙОВА Ольга Миколаївна

Відповідальний за випуск *Ю. П. Битяк*

Редактор *Л. М. Рибалко*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2014

Підп. до друку 29.08.2014. Вид. № 97.
Зам. № 97.